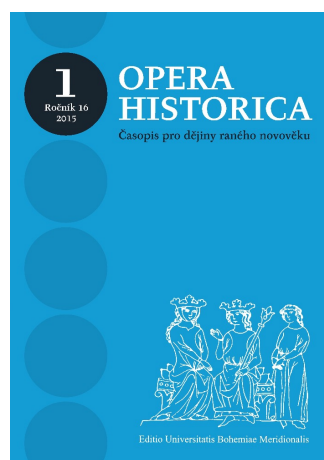

Zitierhinweis

Bůžek, Václav: Rezension über: Michael Hochedlinger / Petr Maťa / Thomas Winkelbauer (eds.), Verwaltungsgeschichte der Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit. 1,1: Hof und Dynastie, Kaiser und Reich, Zentralverwaltungen, Kriegswesen und landesfürstliches Finanzwesen, Wien: Böhlau Verlag, 2019, in: Opera Historica, 21 (2020), 1, S. 123-124, DOI: 10.15463/rec.1061237701

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

společenské vrstvy. Ukončení knihy v době osvícenství by tedy dávalo smysl, pokud by vydanou publikaci měl brzy následovat druhý díl, který však není avizován. V praxi to znamená, že v poznání problematiky daného tématu zeje mezera o rozsahu bezmála jednoho sta let, od dob reforem Marie Terezie, kterým se recenzovaná publikace ve svém závěru věnuje jen okrajově, do poloviny 19. století, kde rozvinuli svůj výklad Lenderová a Rydl a v návaznosti na ně další badatelky a badatelé „pardubické školy“, kteří se tématům spojeným s dětstvím na přelomu 19. a 20. století v posledních letech systematicky věnují. Není pochyb, že právě vydaná kniha se dočká živého čtenářského ohlasu, pole pro výzkum dějin dětí a dětství v českých zemích ve středověku a v raném novověku však zůstává nadále široce otevřené.

Markéta Skořepová

Michael HOCHEDLINGER – Petr MAŤA – Thomas WINKELBAUER (edd.), *Verwaltungsgeschichte der Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit. Band 1/1–2. Hof und Dynastie, Kaiser und Reich, Zentralverwaltungen, Kriegswesen und landesfürstliches Finanzwesen*, Wien, Böhlau Verlag 2019 (= Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, Ergänzungsband 62, Teilband 1–2), 1308 s., ISBN 978-3-205-20766-5; ISSN 2227-2356.

Závažné podněty k sestavení třísvazkové encyklopedické příručky správních dějin habsburské monarchie v raném novověku zazněly během vědecké konference pořádané vídeňským univerzitním Institutem für Österreichische Geschichtsforschung na podzim 2008. O dva roky později nastínil pojetí připravovaného díla Thomas Winkelbauer v úvodní studii zařazené do konferenčního sborníku.¹ Prozatím první svazek rozdělený do dvou dílů vyšel teprve po dalších devíti letech. Při jeho vzniku spojilo tvůrčí úsilí více než pět desítek autorek a autorů z několika evropských zemí, mezi nimiž převládali historičky a historikové působící v rakouských vědeckých institucích.

První svazek správních dějin habsburské monarchie v raném novověku rozčlenili editoři Michael Hochedlinger, Petr Maťa a Thomas Winkelbauer do deseti obsáhlých oddílů rozdělených na řadu dílčích kapitol a podkapitol. Do úvodního oddílu zařadili hutné pojednání o vzniku, teritoriálním a demografickém vývoji habsburské monarchie. Rozpaky vyvolává heterogenní tematická skladba druhého oddílu knihy, do níž jsou vedle kapitol o nástupnictví Habsburků na český a uherský trůn i správě jejich soukromého majetku vloženy texty o řádech Habsburků, jejich rodinném archivu a pojednání o stavovské mobilitě urozených osob v Římsko-německé říši a jednotlivých zemích habsburské monarchie. Třetí

¹ Thomas WINKELBAUER, „*Verwaltungsgeschichte der Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*“ in drei Bänden – ein groß angelegtes internationales Kooperationsprojekt, in: Michael Hochedlinger – Thomas Winkelbauer (edd.), *Herrschaftsverdichtung, Staatsbildung, Bürokratisierung, Verfassungs-, Verwaltungs- und Behördengeschichte der Frühen Neuzeit*, Wien–München 2010 (= Veröffentlichungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 57), s. 9–17.

oddíl věnuje zevrubnou pozornost nejen hofštátu císaře s ohledem na povinnosti nejvyšších dvorských hodnostářů a jejich personálu (nejvyšší hofmistr, nejvyšší komorník, nejvyšší maršálek, nejvyšší štolmistr), ale stranou pozornosti autorek a autorů nezůstaly stručné kapitoly o hofštátech císařoven (včetně ovdovělých) a arciknížat v rolích následníků trůnu. Obsah jednotlivých kapitol v přehledně uspořádaném čtvrtém oddíle knihy pojednává o říšských mocenských a správních institucích soustředěných na habsburském dvoře v 16. století. Ocenění si zaslouží koncepčně i obsahově vyvážený výklad Axela Gottharda o říšských sněmech a působnosti říšských okruhů.

Pátý oddíl obsahuje detailně rozčleněný výklad Manfreda Hollegera o správních reformách Maxmiliána I. na úrovni dvora a jednotlivých rakouských zemí. Autorky a autoři kapitol zahrnutých do šestého oddílu knihy představili funkce dvorských institucí v centrální rovině správy habsburské monarchie. Obsahově cenné texty Evy Ortlieb a Michaela Hochedlingera o tajné radě, respektive tajné konferenci, Petra Mati o české dvorské kanceláři a Istvána Fazekase o uherské dvorské kanceláři vybízejí k perspektivnímu bádání o proměnách personální skladby uvedených úřadů. Pojetím a šíří záběru se odlišuje od ostatních tematických celků sedmý oddíl knihy, v němž Michael Hochedlinger s několika autory dílčích podkapitol shromáždil detailní faktografické poznatky o válečnictví v habsburské monarchii s důrazem na proměny řízení a skladby stálého vojska. Přestože na tvorbě textů o složení

a správě habsburských i zemských financí zahrnutých do osmého oddílu knihy se podílela desítka autorů, základní rámce výkladu o příjmech a výdajích habsburské monarchie, funkcích dvorské komory a komor v jednotlivých zemích vytýčili podle očekávání Mark Hengerer, Peter Rauscher a Thomas Winkelbauer, kteří se obdobnými tématy dlouhodobě zabývají ve své vědecké práci. Posledně jmenovaný historik patřil k hlavním autorům obsahově zajímavých kapitol o poštovníctví v devátém oddílu knihy. Její desátý oddíl zahrnuje rozsáhlou bibliografii a uživatelsky vděčné rejstříky.

Editori nepochybně usilovali o dodržení proporcí výkladu a přibližnou shodu při formálním členění jednotlivých kapitol a podkapitol. Jejich skutečné pojetí však ovlivnil především dosažený stav výzkumu pojednávaných témat a tvůrčí schopnosti jednotlivých autorek a autorů. Ačkoliv většina z nich se mohla při výkladu témat opírat o vlastní badatelské výsledky, některé texty nepřekročily úroveň poznatků shrnutých z odborné literatury bez vlastního badatelského přínosu jejich autorů (zvláště patrné v dílčích podkapitolách věnovaných válečnictví). Naopak za velmi cenné lze považovat důsledné začlenění komentovaných odkazů na prameny a základní literaturu na závěr podkapitol. S ohledem na stav výzkumu není překvapující, že seznamy osob činných v různých úrovních správních systémů raně novověké habsburské monarchie nebyly důsledně uváděny u všech institucí, o nichž pojednává první svazek této cenné encyklopedické příručky.

Václav Bůžek